

Prédikáció (Dr. Rákos Loránt; Pozsony, 2024. október 20.)

Hitvallók nyomában

Énekek: 90:1., 394:1-6, 262:6, 393:2

Köszöntés: „Adjatok az Úrnak, ti, a Hatalmasnak fiai, adjatok az Úrnak tiszteletet és dicsőséget! Adjatok dicsőséget az Úr nevének, imádjátok az Urat szent ékességben! Az Úr hangja zeng a vizek fölött, a dicsőség Istene mennydörög, az Úr ott van a nagy vizek fölött.” (Zsolt 29,1-3) Ámen.

Textus: Ézsaiás próféta könyve 7,7-9: „...azért ezt mondja az én Uram, az Úr: Nem sikerül, nem úgy lesz, még ha Arámnak Damaszkusz is a fővárosa, és Damaszkusznak Recín is a vezetője! Hatvanöt év múlva összeomlik Efraim, és nem lesz többé nép; még ha Efraimnak Samária is a fővárosa, és ha Samáriának Remaljá fia is a vezetője! De ha nem hisztek, nem maradtok meg!”

Keresztyén Gyülekezet! Szeretett Testvéreim!

Isten dicsősége hatja át e fennkölt ünnepet. Bár a jelenleg emlékezett 350 éves múlt históriás pillanataiból csupa szenvedés, fájdalom, igazságtalanság és gonosz dűlés hangzik ki, a gályarab-hitvallók egyszerre égbe törő, láncos kínja és az örök reményt magába rejtő fohásza irányba állít minket – mint ahogyan ezt strófába is öntötte az egyik gályarab-prédikátor, Beregeszászi István hanvai szolgálati helyén utód-lelkipásztorként szolgáló, Gömör kebelének vátesz pap-költője, Tompa Mihály (átérezve a gályarabok hitét): „*Oh Uram, hívlak a viharban titkosan! / Téged keres forró*

ajkimról a fohász; / Roskadnak térdeim, reám hullám zuhan; / De nem csügged szívem, hitem nem tétováz. / Mig az ítéletre eljössz hát Istenem: / Csak azt, hogy rab vagyok, ne hadd felejtsem!” (A gályarab fohásza). Hát nem felejtjük, hogy ezernyi bűn kísértésének vagy éppen – mindez lecsapódásaként az emberben – az emberi megátalkodottság határtalan indulatának bármikor a rabjává válhatunk, ami aztán letör, elszomorít, vasra ver, akár még gályákhoz is bilincselhet, hogy elpusztítson, mert hitvallásunkkal, értékrendünkkel nem férünk bele az adott kor elvárásainak a varázsképebe, s mivel – a gályarabok példáján – hajthatatlanok vagyunk, ezért a gonoszság inkább azt tűzte ki célul, hogy elpusztít bennünket. Igen, kedves emlékező Testvéreim, most itt Pozsonyban azon apropóból alkotunk egy emlékező, hálaadó gyülekezetet, hogy egyháztörténelmünk egyik legszomorúbb évtizedének tettszínhelyes városában Isten igéjén keresztül felidézzük és megokuljuk a több száz protestáns lelkésszel, tanítóval, kántorral szemben megindított azon véres pernek a 350. évnyi távlatát, amelyben az egyik oldalon tökéletesen megmutatkozott a krisztusi szeretet minden hiánya, a másik oldalon pedig a krisztusi igék és csodás örömhír melletti kiállás teljes rendületlensége.

Ma már a XXI. században minket, akik e gyászévtizedre ennyi idő múltán tekintünk – az ige által minden apró részletet

megnagyítva –, nem az a tisztünk – pontosan azért nem, mert mi nem azon az oldalon állunk az előbb említett kettő közül –, hogy háborogjunk, vádoljunk és elítéljünk, hiszen elég háborgás, vád és elítélés volt ott 1674-ben és 1675-ben, nekünk nem dühösen kell visszacsapnunk a történelem arcára, hanem hálásan kell hagyatkoznunk Isten mindent elrendező kegyelmére. Mert hát ez történt ott is, akkor is végül, amikor az elgyötört hangon, de még mélyről fakadó hittel zsoltárokat éneklő maradék evezős prédikátorokat 1676-ban kiszabadítja az ez által – saját bevallása szerint – a legnagyobb győzelmet arató de Ruyter tengernagy.

Isten az idő sodrásával mindent és mindenkit a helyére tesz, hogy a történelem aztán mindenkit ott emlegessen, ahová való. Ez pedig nem csupán el kell, hogy gondolkottasson bennünket, hanem alapvetően át kell, hogy értelmeztesse az egész életünket is, az, hogy életutunk mindennapjai – és bennük valamennyi megmozdulásunk – az igazak oldalára húznak-e bennünket, vagy a kérlelhetetlen és önképzelt bűn- és mammon-hajhászok szépen elgondolt világa felé hagyjuk magunkat sodortatni? Hogy aztán se a becsület, se a gerinccesség, se az emberi tisztaság tartás, se a hitből fakadó nemeslelkűség nagy építményének élő köveiként soha ne emlegessenek minket. Mert hát egyébként az lenne a cél – a 1Pt 2,5 szerint is – hogy *„ti magatok is mint élő kövek épüljete fel lelki*

házzá”, amely az Isten országának földi követsége, az örök életről szóló igazság hírnökei pedig mi maguk vagyunk, akik Krisztus szavainak lelki tápláléka által rendszerint megtapasztalhatunk valamit az örökkévalóság ízéből.

Ezt valaki tudatosítja egész életében, és ennek háttérerejébe kapaszkodva ki mer állni az egész számonkérő – vagy éppen egy 17. századi vértörvényszékbe összpontosuló – halál-éhes világgal szemben is, és meri azt vallani – így a reformáció hónapjában ez különösen is rengető erővel bír –, hogy egyedül Krisztus..., egyedül Krisztus állt elő az örökélet beszédével, aminek befogadásával és mindennapi tettekké alakításával e földön semmilyen emberi hatalmaskodás, de még a halál sem kerekedhet felül rajtunk. *„Hiszed-e ezt?”* – Teszi fel Jézus a kérdést a Jn 11,26-ban a meghalt Lázár fölött búsuló Mártának, és e kérdés most igei erővel hangzik fel közöttünk is, Pozsonynak református templomában. A gályarabok hitték, hogy Krisztus az élet, és benne, aki meghal, az is élni fog. Mert ha ezt nem hisszük, akkor nem maradunk meg! Ezt Isten áperthe kijelentette Ézsaiáson keresztül az éppen Izráellel szemben Jeruzsálem védelmére készülő Judának: *„...ha nem hisztek, nem maradtok meg”*. Közvetetten fogalmaz – tehát nem azt mondja, hogy *„ha hisztek megmaradtok”* –, hogy elgondolkozzunk rajta – életünk valamennyi pillanatát latba vetve –, és mi magunk vonjuk le a

tanulást belőle – amikor eszünkbe jut, hogy vajon mi másért lehetnénk még életben, amikor az egész életünket tőlünk sokkal nagyobb és ránk nézve veszélyesebb (akár természeti, akár emberi erők) vadonja között kell, hogy éljük –, hogy miért is maradtunk még meg eddig? Hát azért, mert az ember vagy behódolt ezeknek a földi érdekorientált válságos valóságoknak, és súlyuk alatt már alaposan meghajlott a gerince; vagy azért, mert hitt és hisz a megtartó Istenben, az Immánuelben, Krisztusban, szívünkben lakozva, aki annyira megerősít minket az iránta való elhatározásunkban, hogy ilyen holmi alantas erők meg nem hajlíthatnak, meg nem törhetnek még egy gálya evező lapátja mellett sem.

Ha nem hiszel, nem maradsz meg! Ezen nincs mit szépíteni! Ha hiszel, csak akkor maradsz meg! Akkor hiába támadnak ellened nagy nevek, hatalmas seregek, világuralkodók, nagyokat mondók, és még lehetne sorolni az emberi hatalom kecségtetésére használt földi fortélyokat..., semmit sem érnek – kicsi pötytyé alakulnak – az előtt, aki hisz és bíz az Isten hatalmas erejében. Annak az Úr egy különleges eredményt ígért, még hozzá azt, hogy megmarad. Nemcsak a mennyei üdvösség szempontjából ígéretes ez, miszerint aki hisz, az beléphet majd Isten mennyei birodalmába – hiszen Ézsaiásnál Áház királynak is éppen egy rettegett, háborús,

szenvetésekkel együttjáró helyzetben üzeni az Úr a megmaradás felőli biztatást –, azért van tehát ez ígéretre szükségünk, Testvérek, már e földi világ viszonyai közepette is, mert a mi utunk a végtelen, csodás, fenséges és isteni ország felé – a Krisztus által kitaposott ösvényünk – e gonoszsággal és mindenféle ördögi praktikákban jeleskedő emberek életellenes ötleteivel átítatott földi dimenzió keresztléte vezet. Nem is egyszerű így a keresztyének helyzete, de gyönyörűsége, mert a győzedelmes Krisztust követő, és ennél fogva pedig könnyűként is megélhető (Mt 11,30).

Ezen körülmények közepette pedig – ahol ostromolnak minket teremtettségi mivoltunkban (ne legyél se fiú, se lány), ahol történelmi nemzeteket támadnak azért, hogy inkább legyenek részévé egy mosott értelmű világmasszának, mindenféle érzés és rendszerlátás nélkül, ahol nem érdekel senkit sem az, hogy kik vagyunk, mit vallunk, és kit hiszünk, hanem csak legyünk pusztán két láb, két kéz, meg egy kikapcsolt elméjű fej – nos, ilyen helyzetben bizony szükségünk van arra is, hogy meg tudjunk maradni tisztos becsületünkben, született identitásunkban, hitvalló mivoltunkban egyenes tartású és rendületlen emberekként; és ez sem egyszerű a felfokozott ördögi ostrommal szemben. De ha hiszünk, akkor nem kérdés, hogy meg tudunk maradni azoknak, akik kedvesek az Úr Isten szemében.

A gályarab-hitvallóink – kik végig kitartottak, nem, akik végig életben maradtak, hanem akik végig kitartottak –, azt vallották, hogy az Ő ügyük meghaladja a személyüket, az ő személyi érintettségüket, és valójában rajtuk keresztül az egyedül csak a Krisztusban megtalálható és megélhető igaz emberség lett próbára téve; s ha ők ott ezt feladják, akkor mi, mostani reformátusok, keresztyének, Krisztus testvérei nem igazán ülhetnék itt kihúzott derékkal, mert akkor az azt jelentené, hogy mindaz, amiben mi hiszünk, reménykedünk és bizakodunk, csak egy instabil eszmerendszer a többi szemétre való között. De hitvallóink bizonyították nekünk, az egész világnak és világtörténelemnek, hogy a mi hitünk igaz, és nincs még egy egyetemes bizalmi erő az emberiség körében – az egyedüli Istenbe vetett hiten kívül –, amely történelmi korszakokon vagy éppen pillanatnyi, háborodott emberi kitöréseken keresztül is képes lenne megtartani egész nemzedékeket. Ilyet idáig egyetlen eszme sem tudott biztosítani, és nem is fog.

A gályarab-hitvallóink hittek (ez az egyszerű titok a szörnyűségben); valóban megtapasztalhatták a Kölcsey-féle imádságos kérelem – „*Kit vészek hányának, / Nyújts feléje védő kart Tengerén kínjának*” – óriási válaszát, mert aztán megmaradtak, azok is, akik a gyötrelmekben közben meghaltak. Mert az ilyen szintű megtartatás már túllépi a halál földi kicsinyességét, és egy nagy örök

körben tartja számon mindazokat, akik hittel éltek és haltak. Aztán a gályarab-hitvallóink megmaradtak az emlékezetünkben is, a történelem számára, hogy mindazoknak, akik a hit idődimenziójában utánuk jöttek, e hányattatások története már annyira tisztára csiszolódjon, hogy mintegy tükör 350 évnyi távlatból elkezdje tükrözni nekünk Isten dicsőségét. Igen, mert mindez is Isten dicsőségéért történt így – hogy elsősorban az legyen nyilvánvaló –, aztán pedig nekünk, a jelenben élőknek is nyújtson egy elszánt és hitvalló kiállást – hiszen az előd-hitvallók hűsége minket is kötelez –, hogy ne egy pillanatnyilag fellángolt szeszély elcsábítottjai legyünk, hanem az örök Isten változhatatlan igazságát valló és emelt lélekkel járó felkaroltjai. Ámen.

Utóimádság:

Örökkévaló Istenünk, hálát adunk Neked, hogy kegyelmedet és szeretetedet a történelem hullámain keresztül is megismerhetjük, és hogy mindez bennünket is biztat a nehéz jelenben helytállni. Köszönjük, hogy hitvalló őseink példája is megerősíthet minket abban, hogy téged követni és téged Szabadítónkként szívünkbe fogadni minden győzelem forrása mennyen és földön. Kérünk, Istenünk, legyen velünk továbbra is a Te jó indulatod. Szilárdítsd meg bennünk a hitet, hogy az ellenséges és pusztító világgal szemben mi a Te megtartó irgalmadról, Krisztusban elvégzett váltságunkról vallhassunk. Legyél gondviselőnk, kérünk, minden szükségünkben. Áldásoddal kísérd egyházunkat – és benne e történelmi gyülekezetet –, hogy itt is és mindenhol minél többen és

minél elszántabban adhassunk hírt arról, hogy egyedül csak Krisztus az Úr a Te dicsőségedre. Őérte kérünk most is, hogy hallgass meg minket. Ámen.

Úri ima: *„Ti azért így imádkozzatok: Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltessék meg a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is; mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek; és ne vígy minket kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól; mert tied az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké.”* (Mt 6,9-13) Ámen.

Adakozásra való felhívás: *„A jótékonyaságról pedig és az adakozásról el ne feledkezzetek, mert ilyen áldozatokban gyönyörködik az Isten.”* (Zsid 13,16)

Áldás: *„Azért ha a Fiú megszabadít titeket, valósággal szabadok lesztek.”* (Jn 8,36) Ámen.

Záróének: 393. dicséret 2. verse: *„Él az Úr, áll ígérete...”*